

Hvad Behagas?

Somnia plus vigili quam dormienti nocent

Bellmansällskapets medlemsblad

N:o 2 Anno 2016

Avgående ordföranden Anita Ankarcrona i samtal med Carl Michael Bellman, fångade av konstnären Richard Sexton. Mer om tavlan på sista sidan.

Ordförandeord 2, Sommarprogram 3, Årsmöte med tronskifte 4, Nya i styrelsen 5, Fredmans testamente med Peter Collin 6, Mats Hayen mötte Bellman 8, James Massengale hedersledamot 10, Bellman på Drottningholmsteatern 11, Om tavlan 12

Kära Bellmanvänner!

Den 24 april i år tog jag över ordförandeklubban i Bellmanssällskapet efter Anita Ankarcrona, som nu drar sig tillbaka efter tjugo års verksamhet. Mycket har hänt under den tiden och jag tycker att både den avgående ordföranden och alla medlemmar ska blicka tillbaka med stolthet på allt fantastiskt arbete som utförts i Carl Michael Bellmans namn under dessa år. Jag känner mig på samma sätt stolt och lite överväldigad som ny ordförande. Jag hoppas att vi ska trivas tillsammans!

När Anita Ankarcrona överlämnade ordförandeklubban till mig bad hon mig att försöka lösa gåtan med dess upphovsman. Den enda ledtråden var initialerna A.N. på klubban. Det tog en dryg månad tills problemet var löst. Jag satt uppe i Högvaktsflygeln på Slottet där Sällskapet Bellmans Minne har en lokal (i den så kallade Bellmans cell). Och där, i en äldre inventarielista, fanns antecknat att Bellmans Minne ägde en kopia i lera av Bellmanssällskapets klubba och att upphovsmannen var konservatorn och Bellmanvännen Alfred Nilsson (1888-1953)!

Njut nu av detta nya nummer av Hwad Behagas?
och låt oss snart ses i Bellmans värld!

Mats Hayen
Ordförande

BELLMANSSÄLLSKAPET

Ordförande
Mats Hayen
mats.hayen@stockholm.se

Vice ordförande
Henrik Mickos
henrik.mickos@telia.com

Sekreterare, webbredaktör
Jennie Nell
jennie.nell@littvet.su.se

Arkivarie
Cecilia Wijnbladh
cecilia.wijnbladh1@gmail.com

Skattmästare
Olof Holm
olof.holm@huddinge.se

Klubbmästare
Hans-Jacob Bonnier
nisse@bonnier.se

Redaktion Hwad Behagas?
Catharina Grünbaum
catharina.grunbaum@explicare.se

Webbmästare
Eva Frykevall
eva@frykevall.com

Övriga ledamöter
Christian Bratt
chr.bratt3a@gmail.com

Carina Burman
Carina.Burman@littvet.uu.se

Bengt Jonshult
embarkeringen@gmail.com

Hans Nilsson
whiskyhasse@gmail.com

Postadress:
Bellmanssällskapet
c/o Olof Holm
Terapivägen 16 E
141 56 Huddinge

E-post:
sallskapet@bellman.org

Hemsida:
www.bellman.org

Sällskapets pg:
45 19 50-0

Bellmandagen den 26 juli

Sällskapet Par Bricole avtågar under sång från Hasselbacken ca kl. 17.30 till Bellmansbysten vid Bellmansro där programmet vidtar ca kl 18. **Peter Lind** talar om *Den backanaliske Bellman*.

Allmänheten är välkommen att delta och sjunga med!

Foto: Tommy Grünbaum

Nyckelvikens dag den 4 september

En familjedag vid Nyckelvikens gård i Nacka med höhässjning och fårklippning och framför allt 1700-talstema med musik och föredrag och provning av tidens dräkter och danser.

Foto: Holger Ellgaard

Mats Hayen talar om Bellman och hans vän Kexél.

Trubaduren **Thord Lindé** sjunger Bellman tillsammans med gruppen Fredmans stråkar.

Utförligare program kommer senare på Bellmanssällskapets hemsida **bellman.org**.

Bellman på Drottningholmsteatern

Vinn en biljett! Se sidan 11.

Årsmöte med tronskifte

Det rådde en närmast förtätad stämning när Bellmansällskapet den 24 april samlades till årsmöte på Bonniers villa Nedre Manilla på Djurgården. Ordföranden Anita Ankarcrona skulle efter 20 år avgå och avtackas.

Anita Ankarcrona hyllades med varma ord för sitt ordförandeskap.

Ett drygt femtiotal medlemmar hade hörsammat kallelsen och fick i vanlig ordning vara med om en flink ledsagning genom punkter och protokoll exekverad av en Anita i högform. Till hennes efterträdare valde mötet den välkända stockholmska Bellmanprofilen Mats Hayen, filosofie doktor, 1700-talsspecialist och arkivarie vid Stockholms stadsarkiv. Mats har setts på Bellmansscenen som föreläsare, inspiratör och berättare och är närmast ett levande nationalbibliotek när det gäller Stockholmia och Bellmans 1700-tal. Vi kan vara säkra på att han kommer att slå klubban som ”trumf i bordet” och tillse med en lätt travestering på Fredmans Sång nr 52 att ”vart protokoll, på ett ungefär, justeradt är”.

De avgående ledamöterna Peter Lind och Carl Håkan Essmar avtackades, och Eva Frykevall som tillför Sällskapet IT-kompetens invaldes, vilket borgar för Bellman i en digitaliserad framtid.

Anita Ankarcrona fick många och långa ovationer för sina insatser i sällskapets tjänst, och hennes utträde ur styrelsen kantades av vackra tal. Under Anitas ledning har Bellman lyfts ut från bibliotekens hyllor och in den digitaliserade

världen. Anita har en betydelsefull del i att göra Bellman tillgänglig, såväl den sångliga skatten, genom utgåvorna av Fredmans Epistlar och Sånger, som den vetenskapliga, genom fullbordandet av Standardutgåvan och dess digitalisering. Det framhölls också av Mats Hayen när han tog den konstfullt snidade ordförandeklubb ur Anitas hand och delgav mötet en kort programförklaring.

Som tack till Anita överlämnades ett porträtt utfört av konstnären Richard Sexton med Anita i samspråk med Bellman. På frågan vad hon skulle fråga skalden om hon hade möjlighet svarade hon: ”Jag skulle be honom sjunga.”

Peter Collin med musikanter framförde sedan nya tonsättningar ur *Fredmans testamente*. Mer om det på sidan 6.

Nya i styrelsen

Mats Hayen Ordförande

Mats Hayen är historiker och arkivarie vid Stockholms stadsarkiv. Han har ett särskilt intresse för 1700-talet och alldeles särskilt för Carl Michael Bellman och hans omgivning. Sällskapets medlemmar har kunnat möta honom som guide i Stadsarkivets samlingar av Bellmaniana och som outtröttlig och mångkunnig föreläsare och presentatör vid olika 1700-talsevenemang.

Hans doktorsavhandling har titeln *Stadens puls. En tidsgeografisk studie av hushåll och vardagsliv i Stockholm, 1760–1830*, och han har skrivit flera böcker om samma 1700-tal – de presenteras i hans ”Så mötte jag Bellman” på sidan 8.

Han är också arkivarie i Sällskapet Bellmans Minne (grundat 1899), vice ordensarkivarie och ordenshistorion i Sällskapet Par Bricole (grundat 1779).

Mats Hayen har också medverkat som

forskare och expert i samtliga säsonger av SVT-programmet *Vem tror du att du är?* och medverkat i handledningen *Släktforska i Stockholm* (2005).

Bellmansällskapet hälsar med glädje och förväntan sin nya ordförande!

Eva Frykevall Webbmästare

Vår nya webbmästare har studerat teknisk fysik på KTH med inriktning på datorteknik och programmering. Efter jobb på webbyråer och företag har hon nu en egen firma, Evologic, som erbjuder IT-support och olika webbprodukter.

Under studietiden medverkade Eva i KTH:s kårspej, och hon har också sjungit i kör, inte sällan med Bellman på repertoaren.

Som webbmästare arbetar hon redan med hemsidan och även med att filma Sällskapets evenemang. Vi säger varmt välkommen i styrelsen!

Fredmans testamente briljant tolkat på årsmötet

Av Hans Nilsson

Fredmans testamente är en samling texter som gavs ut långt efter Bellmans död. Det var litteraturhistorikern Per Adolf Sondén som påverkad av tidens Bellmanvurm samlade in och såg till att publicera skaldens efterskörd. P. A. Sondén var den förste som kritiskt granskade texterna, som gick tillbaka till handskrifterna och sökte äkthetsstämpeln hos de åtskilliga texter som cirkulerade och som sades vara av Bellmans penna. Sondén kallade sin utgåva, som kom i mitten av 1830-talet, *Fredmans testamente*.

Senare Bellmansforskare har kunnat visa att samlingen inte alltigenom bär äkthetens stämpel, men åtskilligt är tvivelsutan av Bellmans hand.

Ännu en samling av Bellmanstexter med samma titel, *Fredmans testamente*, gavs ut av Johan Gabriel Carlén 1861.

Nu äntligen har dessa texter lyfts fram i ljuset tack vare Bellmantolkaren Peter Collin, som nyligen framförde sina egna tonsättningar ur *Fredmans testamente* på Bellmansällskapets årsmöte.

Peter Collins melodier har blivit en injektion i mitt Bellmanintresse, inte bara för att han visar mig nya sidor hos Bellman, sidor jag inte kände till, ord jag aldrig hade hört eller på sin höjd bara skumläst i de avlägsna studieåren. De visor som Collin sjunger har dessutom en tämligen väl fastlagd äkthet, även om sentida forskning ibland visat på avvikelser mellan äldre handskrifter och de verser som gick i tryck genom Sondéns försorg. Collin förnyar också min musikaliska bild av Bellman. Hans kompositioner är suggestiva, melodiskt starka och alltid vackra. Han framför sångerna med en kraftfull baryton, välartikulerat och trovärdigt. I sina bästa stunder leder han mina tankar till Fred Åkerströms mer lyriska sångnummer, fast utan det burles-

keri som ibland skymmer Bellman hos den store Fred. Tack vare ordföranden Mats Hayen finns flera av Peter Collins tolkningar på Youtube. Lyssna exempelvis på den kusligt vackra "Det spädaste ögat knappt skådar sin dag" eller den gripande "Min hjelte stanna", en tolkning som så är magnetisk att den närmast tömmer konsertsalen på luft. Den sistnämnda dessutom framförd utan att ackompanjatorerna, Mats Schubert från Bo Kaspers Orkester och den välkände violinisten Göran Eriksson, ens hört melodin tidigare. Det är i sanning en uppvisning i musikalitet.

– Jag brukar i varje framförande lägga in någon ny visa som mina medmusiker inte hört, berättar Peter Collin, det ut-

Peter Collin med Göran Eriksson på fiol och Mats Schubert på klaviatur lägger nytt till Bellmans verk. Med hänsyn till Manillas sekretess har musikerna här försetts med helt annan bakgrund. Fotomontage: Tommy Grünbaum.

manar dem, men de brukar alltid hänga med på noterna.

Peter Collins intresse för Bellman och *Fredmans testamente* började för några år sedan när han kom över samlingen i ett antikvariat. Han hade tidigare inte sysslat så mycket med skalden, trots att han sjungit visor sedan "farsan" köpt en gitarr till honom i tonåren; bara något enstaka Bellmanörhänge som "Nå skrufva fiolen" fanns på repertoaren.

– Jag hade med mig boken på en semestertripp till Goa. Medan tjejen solade satt jag på rummet och komponerade. Jag skrev nog hälften av melodierna där.

I dag har antalet kompositioner ur Testamentet blivit hela 92, och en skiva ligger och väntar på att mixas och ges ut.

Under spelningen på årsmötet var det en påtagligt ny upplevelse för många av åhörarna. Det var en ohörd Bellman till ett sparsmakat men kvalificerat ackompanjement. Stämningen pendlade mellan uppsluppen allsång i "Jag lefver bland de glada" och tystnad med tårfyllda ögon.

Peter Collin, som till vardags är något så speciellt bland Bellmansångare som professor i konstruktionsteknik vid universitetet i Luleå, har öppnat bladen på ett delvis bortglömt avsnitt i berättelsen om Bellman, och även om alla texterna i *Fredmans testamente* inte till hundra procent kan attribueras till Bellman så är det en magnifik upplevelse att höra dem återuppstå i Peter Collins tondräkt.

Så mötte jag Bellman

av Mats Hayen

När och hur väcktes mitt stora intresse för Carl Michael Bellman? Det är en fråga som jag nu – efter att ha blivit vald till Bellmanssällskapets ordförande – ställer till mig själv. När jag för allra första gången hörde talas om Bellman minns jag inte, men han var definitivt inte någon betydelsefull gestalt för mig, under större delen av min uppväxt. Och inte heller var det musiken som förde in mig i Bellmans magiska värld.

Min väg till Bellman gick via orden, det vill säga epistlarna och sångerna som tryckt poesi, och som bild. Jag var 21 år gammal, året var 1989, och jag fick boken *Bellman – en antologi* i min hand, redigerad av Göran Hassler och med magnifika illustrationer av Peter Dahl. Boken ingick i serien *En bok för alla*, och jag är övertygad om att den med sitt vackra utförande och låga pris fick stor betydelse för det starka Bellmanintresse som enligt min mening kännetecknar inledningen av 90-talet. Tänk bara på den fantastiska utgivningen på cd av de samlade epistlarna och sångerna, som Bellmanssällskapet tillsammans med förlaget Proprius kunde genomföra

Mats Hayen blev aldrig sjökaptan. I stället blev han 1700-talskännare. Skeppsbron omkring år 1800, sedd av J.P. Cummelin. (Stockholms stadsmuseum)

vid den tiden! Noterna i boken hade Ulf Bagge gjort. Han är i dag en mycket god vän som jag arbetat med i flera olika Bellmanssammanhang.

Åren omkring 1990 arbetade jag som jungman och senare matros på Strömma Kanalbolaget och Waxholmsbolaget –

och uppträckte i goda vänners lag Stockholms nöjesliv. Till de äventyren passade Bellmans texter och Peter Dahls fina bilder perfekt som historisk klangbotten.

På hösten 1992 kom jag in på Chalmers sjökaptensutbildning. Men det blev inte någon sjökaptan av Mats Hayen. I stället valde jag att satsa på en karriär som lärare i historia, och studierna i ämnet inleddes våren 1993. Dagen före min första tenta förläste och sjönk ”Nordqueen”, det fartyg som jag hade tjänstgjort på den föregående sommaren. Olyckan inträffade i Engelska kanalen en kall februaridag och lyckligtvis räddades alla ombord av den holländska sjöräddningen. Jag satt samtidigt vid min tentamen på Stockholms universitet och tänkte att jag hade lämnat sjölivet i tid.

Våren 1994 var jag färdig med ämnet historia i min examen och fick omedelbart halvtidsarbete som forskningsassistent åt pedagogikprofessor Per-Johan Ödman, i ett projekt som handlade om barnhusbarn i 1700-talets Stockholm. Nu kom Bellman åter starkt in i mitt liv! Utöver all den forskningsbaserade litteratur som jag läste in under projektets gång var det två författare som jag läste med stor glädje – och som gav mig många oväntade ingångar till 1700-talets värld. Den ena av dessa var Per Anders Fogelström – särskilt boken *Vävarnas barn* – och den andra var Carl Michael Bellman. Jag uppskattade särskilt hans förmåga att skapa så fina litterära bilder från 1700-talets Stockholm.

Under det sena 90-talet och i början av 2000-talet arbetade jag vidare med två

för mig viktiga 1700-talsprojekt. Det var för det första boken om barnhusbarnen *Främlingar i vardagen* som jag skrev tillsammans med Per-Johan Ödman. Och det var för det andra min egen avhandling, *Stadens puls – en tidsgeografisk studie av hushåll och vardagsliv i Stockholm, 1760-1830*, som kom 2007. Arbetet med dessa båda projekt skedde samtidigt som jag arbetade heltid, först på Riksarkivet och från år 2000 på Stockholms stadsarkiv.

Två år efter disputationen fick jag tillsammans med några kollegor på arkivet i uppdrag av dåvarande stadsarkivarien Björn Jordell att starta en serie med populärt inriktade evenemang. I samband med det arbetet träffade jag Bellmankännaren Henrik Mickos och Bellmanforskaren och trubaduren Bengt Jonshult. De ledde mig in i flera fantastiska Bellmanvärldar: ordenssällskapet Par Bricole (där Henrik Mickos, Peter Lind, Marcus Willén och jag tillsammans författade *I Bacchi Wingård. Studier i Par Bricoles 1700-talshistoria*), vidare Sällskapet Bellmans Minne och slutligen Bellmanssällskapet. Under 2015 var jag starkt engagerad i firandet av Bellman 275 år.

Bellman är en naturlig del av mitt vardagsliv. Det går nästan inte en dag utan att jag får anledning att ägna mig åt hans liv och verk. Jag har också hela den samlade utgåvan av epistlarna och sångerna i min Ipod så att jag kan ta med mig Bellman på vägen till arbetet eller på fritiden – inte minst när jag tar mina joggingturer på Södermalm. Mötet med Carl Michael Bellman har gjort mitt liv rikare.

James Massengale hedersledamot

Musikforskaren James Massengale är känd i vida kretsar av Bellmansvänner. Han är den som har spårat originalmusiken bakom Carl Michael Bellmans melodier. År 1972 disputerade han på avhandlingen *The Musical-Poetic Method of C. M. Bellman*, och arbetade efter det som musikredaktör för Bellmansällskapets standardupplaga (StU). Han ederade fyra av dess volymer tillsammans med Gunnar Hillbom, och 1990 och 1992 kom deras uppdaterade och numera klassiska kommenterade utgåva av *Fredmans Epistlar* och *Fredmans Sång-er*. Hans *Analytical Song Index for C. M.*

Bellman's Poetry (1988) är ett ovärderligt register för den som arbetar med källorna till såväl Bellmans som andra 1700-talsdiktarens melodier.

Ett enhälligt årsmöte 2016 valde James Massengale till hedersledamot i Bellmansällskapet för hans mångåriga och grundliga forskning kring och arbete med Bellmanmelodierna, baserat på hans gedigna tvärvetenskapliga kunskaper inom musikologi, litteratur och folklore.

Jennie Nell

Vinjett av Yngve Berg

Bellman på Drottningholmsteatern i sommar

Möt trubaduren *Thord Lindé* och Drottningholmsteaterns guide *Pia Livebrant* i en musikalisk visning av slottsteatern! Vi får se och höra om Carl Michael Bellman som framgångsrik underhållare och estradör på 1760-talet, hur hans liv tar en ny vändning efter Gustav III:s statskupp 1772 och hur han dras in i hovets virvlande nöjesvärld.

Visning den 10 juli kl. 15, den 26 juli kl. 15 (Bellmandagen), den 20 augusti kl. 14 och den 18 september kl. 15.

Visningen går också att boka för en grupp, valfri dag.

Biljetter 175 kr, studerande och barn 120 kr, via Ticnet eller direkt i Teaterboden, Drottningholm.

Eller till och med gratis, nämligen om man vinner vår enfrågetävling som utgår från första versen i en hyllning som avhållits 1779 den 22 juli om morgonen. Vem

Pia Livebrant och Thord Lindé i sommarens Bellmanprogram på Drottningholmsteatern. Foto: Maria del Carmen.

är den person som Carl Michael Bellman här vänder sig till?

*Drottningholm, din pragt förkjusar,
Alt en glättig känsla har.*

*Skyn är mörckblå, hög och klar,
Böljan glittrar, vädret susar,
Trädet skuggrikt sig utsträcker
Och med glesa löf betäcker
Göken, som i toppen gahl.*

Den som först svarar rätt på den frågan vinner två biljetter till evenemanget den 20 augusti.

Svara till olof.holm@huddinge.se

Foto: Tommy Grünbaum

Omslagsbilden

Richard Sextons tavla på förstasidan är en fantasi föreställande Sällskapetets avgående ordförande Anita Ankarcrona och Carl Michael Bellman i konversation över Epistel 81. Under poetens stol framtonar slutraden ”Vi ä torstiga alla”. På väggen hänger en av den engelske 1700-talsmålaren George Stubbs många hundmålningar. En byst av Venus står på skänken. Ovanför den svävar Bellmans tanke – en vers av styrelsens egen hovskald Hans Nilsson.

Verket är utfört i oljepastell. Bellmansporträttet går tillbaka på en välkänd teckning av Tobias Sergel.

Richard Sexton är en brittisk konstnär som lever och verkar i Sverige sedan halvtannat decennium. Idén att skapa en 1700-talsfantasi fann han ”jätterolig, Chardin är ju en av mina favoritkonstnärer”.

JN

*Tack, min Fröja för din ifver,
jag ler i dina ögons pragt,
du har förklarat det jag skrifer,
du har gett lif åt det jag sagt.*

Medlemsavgifter 2016

Ordinarie medlem: 250 kr/år Familjemedlemskap: 350 kr/år

Juniormedlem: 100 kr/år upp till 25 års ålder.

Pg: 45 19 50-0

Hwad Behagas?, Bellmansällskapetets medlemsblad, utkommer med 4 nummer om året.

Ansvarig utgivare: Mats Hayen. Redaktör: Catharina Grünbaum
Form: Tommy Grünbaum. Tryck: Henrix. ISSN 1104-4683.